ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 24.10.1997
COM(97) 523 τελικό

IIη Έκθεση της Επιτροπης στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ "Τηλεόραση χωρίς σύνορα"

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΚΕΘΕΣΗΣ

3. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

4.1 Ο συντονισμός μεταξύ εθνικών αρχών και Επιτροπής

4.2 Η προστασία των ανηλίκων: η εφαρμογή της ειδικής διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας

4.3 Η εφαρμογή των κανόνων διαφήμισης

5. Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

5.1 Γενικές παρατηρήσεις

5.2 Υπόθεση C-412/93 "Leclerc-Siplec"

5.3 Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Σεπτεμβρίου 1996 στις υποθέσεις Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου και Επιτροπή κατά Βασιλείου του Βελγίου

5.4 Υποθέσεις C-14/96 "Paul Denuit" και C-56/96 "VT4"

5.5 Υπόθεση C-320/94 και λοιπές "RTI"

5.6 Υποθέσεις C-34, C-35 και C-36/95 "De Agostini" και "TV-Shop"

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το άρθρο 26 της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ "τηλεόραση χωρίς σύνορα" (η οδηγία)[1]" προβλέπει ότι, το αργότερο στο τέλος του πέμπτου έτους από την έκδοσή της και κατόπιν ανά διετία, η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας, συνοδευόμενη ενδεχομένως από προτάσεις για την προσαρμογή της οδηγίας στις εξελίξεις του τομέα των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 της οδηγίας, η εφαρμογή των άρθρων 4 και 5 της οδηγίας αποτελεί αντικείμενο ειδικής έκθεσης[2].

Με την παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή τη δεύτερη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας.

Η πρώτη έκθεση εφαρμογής, που κάλυπτε την περίοδο μέχρι το τέλος του 1994, κατέληγε στο συμπέρασμα ότι ήταν αναγκαία η αναθεώρηση της οδηγίας προκειμένου ιδίως να προσαρμοστεί στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού τηλεοπτικού χώρου. Επομένως η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση προς την κατεύθυνση αυτή[3]. Τα κύρια χαρακτηριστικά του συστήματος που δημιουργήθηκε με την οδηγία καθώς και οι λόγοι που δικαιολόγησαν την πρόταση αναθεώρησης εκτίθενται λεπτομερώς στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης. Για το λόγο αυτό, τα στοιχεία αυτά και οι πλευρές της οδηγίας που αποτέλεσαν αντικείμενο της πρώτης έκθεσης δεν περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο.

Η πρόταση τροποποίησης που υπέβαλε η Επιτροπή αποτέλεσε αντικείμενο εμπεριστατωμένης συζήτησης στο πλαίσιο των κοινοτικών οργάνων κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών. Η διαδικασία συναπόφασης κατέληξε στις 19 Ιουνίου στην έκδοση της οδηγίας 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ. Η νέα οδηγία αρχίζει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων[4].

Η οδηγία 97/36/ΕΚ τροποποιεί το άρθρο 26 της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ κατά τρόπο που να προβλέπει την υποβολή της προσεχούς έκθεσης εφαρμογής το αργότερο στο τέλος του τρίτου έτους από την έκδοσή της (δηλ. στις 31/12/2000).

Για να αποφευχθεί οποιαδήποτε διάσπαση της συνέχειας, η παρούσα έκθεση αφορά, κατά συνέπεια, την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ για την

---

1 οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 1989 για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων (ΕΕ L 298, της 17.10.89, σ. 23).

2 Για τα έτη 1991 και 1992: COM(94) 57 τελικό, της 3.3.1994· για τα έτη 1993 και 1994: COM(96) 302 τελικό της 15.07.1996.

3 COM(95)86 τελικό, της 31.05.1995.

4 Αναφ.

περίοδο από τον Ιανουάριο 1995 μέχρι την έναρξη ισχύος της νέας οδηγίας, δηλαδή περίοδο περίπου 30 μηνών.

2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Μολονότι η νομοθεσία πολλών κρατών μελών δεν είναι ακόμη πλήρως σύμφωνη με την οδηγία 89/552/ΕΟΚ[5], η συγκεκριμένη εφαρμογή των αρχών που αποτελούν τη βάση της οδηγίας και η αυστηρή νομολογία του Δικαστηρίου συνέβαλαν πολύ στην προοδευτική επικράτηση ενός πραγματικού χώρου ελευθερίας για τη βιομηχανία της ευρωπαϊκής τηλεόρασης που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη.

Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας, στα κράτη της Ένωσης, των τηλεοπτικών εκπομπών σε όλες τις μορφές τους και τους τρόπους διανομής είναι πλέον κεκτημένη, υπό αυστηρώς καθορισμένους νομικούς όρους.

Η έκθεση αυτή περιγράφει και αναλύει τα χαρακτηριστικά γεγονότα που μεσολάβησαν ως προς την εφαρμογή της οδηγίας κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. Προσπαθεί επίσης να παράσχει συνολική εικόνα της επιτευχθείσας προόδου στην ερμηνεία των κανόνων της, με ιδιαίτερη προσοχή στις αποφάσεις του Δικαστηρίου. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι καλύπτει κυρίως μεταβατική περίοδο και ότι η νέα οδηγία μόλις εκδόθηκε, η έκθεση αυτή δεν έχει τη φιλοδοξία να αναλύσει σε βάθος τον αντίκτυπο της εφαρμογής της οδηγίας, αλλά απλώς να παρουσιάσει τις κυριότερες εξελίξεις στο πεδίο της νομολογίας, τοποθετώντας τις στο περιβάλλον τους, δηλαδή σε ένα εξελισσόμενο οπτικοακουστικό χώρο.

3. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Πέρα από την σημαντική αύξηση του αριθμού των φορέων (η Ευρώπη αριθμεί σήμερα περισσότερα από 250 τηλεοπτικά κανάλια εκ των οποίων τα 2/3 είναι ιδιωτικά, ο δε αριθμός τους διπλασιάστηκε σχεδόν μέσα σε έξι χρόνια στην Κοινότητα[6]) και των πόρων που δημιουργούνται στον τομέα της τηλεόρασης (τα συνολικά έσοδα της τηλεόρασης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το 1995 εκτιμήθηκαν σε 43,3 δισεκατ. δολάρια, δηλαδή 38 δισεκατ. ECU, ήτοι αύξηση κατά 14% σε σχέση με το 1994[7]), κατά τη διάρκεια των ετών 1995 και 1996 προετοιμάστηκε και άρχισε η λειτουργία της ψηφιακής τηλεόρασης στην Ευρώπη.

---

5 Κατά το 1995 και 1996 κινήθηκαν ή συνεχίστηκαν διαδικασίες λόγω παράβασης έναντι πολλών κρατών μελών.

6 IDATE, "Παγκόσμια αγορά του οπτικοακουστικού τομέα και του κινηματογράφου - βιομηχανίες και αγορές", Νοέμβριος 1996, σ. 114.

7 *Ibidem*, σ. 111.

Στις αρχές του 1997 υπήρχαν περίπου 330 ψηφιακές υπηρεσίες μεταδιδόμενες μέσω δορυφόρου, έναντι 10 περίπου τον Ιανουάριο του 1996[8].

Η επιτάχυνση στην ανάπτυξη των ψηφιακών υπηρεσιών προκάλεσε προβληματισμό στα κράτη μέλη σχετικά με την ανάγκη προσαρμογής του εθνικού νομικού πλαισίου στις απαιτήσεις των νέων αυτών υπηρεσιών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αποφασίστηκαν ορισμένα μέτρα και τέθηκαν σε εφαρμογή[9].

Η Επιτροπή αποδίδει πολύ μεγάλη προσοχή στην ορθή εφαρμογή των αρχών της ελεύθερης κυκλοφορίας και της απουσίας διακρίσεων στον τομέα αυτό. Ειδικότερα, επιθυμεί να τονίσει την αυξημένη σημασία της ορθής εφαρμογής της καλούμενης αρχής του *"home country control"* (σύμφωνα με την οποία οι φορείς τηλεοπτικής μετάδοσης υπόκεινται μόνο στο δίκαιο της χώρας στην οποία έχουν την κύρια εγκατάστασή τους) σε ένα οπτικοακουστικό περιβάλλον το οποίο - χάρη στον πολλαπλασιασμό των ικανοτήτων μετάδοσης λόγω της ψηφιακής τεχνολογίας - ευνοεί την ανάπτυξη διεθνικών υπηρεσιών.

Τέλος, η Επιτροπή αναγνώρισε τις ιδιαιτερότητες του ραδιοτηλεοπτικού τομέα στην ανακοίνωσή της σχετικά με τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος στην Ευρώπη (COM(96)443 τελικό της 11ης Σεπτεμβρίου 1996) και επισημαίνει επίσης ότι η χρηματοδότηση των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών αποτελεί το αντικείμενο πρωτοκόλλου στο σχέδιο της συνθήκης του Άμστερνταμ που θα προσαρτηθεί στη συνθήκη ΕΚ.

4. *ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ*

4.1 Ο συντονισμ ς μεταξ εθνικ ν αρχ ν και Επιτροπής

Η εφαρμογή των κανόνων της οδηγίας εναπόκειται στις εθνικές αρχές που είναι επιφορτισμένες σε κάθε κράτος μέλος με την εποπτεία στον οπτικοακουστικό τομέα. Διατηρήθηκε συστηματική επαφή με τις εθνικές αρχές, ιδίως μέσω της "Ομάδας ad hoc" που αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών και που συγκροτήθηκε στην Επιτροπή κατόπιν πρωτοβουλίας της.

Οι εργασίες της Ομάδας, στις οποίες καλούνται να συμμετάσχουν οι παρατηρητές των χωρών ΕΖΕΣ, των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που συνδέονται με την Ένωση με συνθήκες σύνδεσης, και της Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρώπης, επέτρεψαν, αφενός, ανταλλαγές πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας στις διάφορες χώρες, και, αφετέρου, τη διευκόλυνση της ερμηνείας των διατάξεών της.

Μεταξύ άλλων, η Ομάδα ασχολήθηκε με την εφαρμογή των άρθρων 4 και 5 (μέτρα που αφορούν την προώθηση της διανομής και της

---

8 Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης του Οπτικοακουστικού Τομέα, Στατιστικός Κατάλογος 1997, σ. 162.

9 Αυτή είναι η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου στο οποίο η Independent Television Commission μόλις χορήγησε άδειες για τα πρώτα αριθμητικά "Multiplex" σε χερσαίες συχνότητες στο πλαίσιο της εφαρμογής του "Broadcasting Act" του 1996.

παραγωγής ευρωπαϊκών τηλεοπτικών προγραμμάτων), με τους κανόνες που εφαρμόζονται στις νέες μορφές διαφήμισης (ιδίως την "ιδεατή διαφήμιση") και με τις εργασίες που διεξάγονται σε διεθνείς οργανισμούς (Συμβούλιο της Ευρώπης, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, κλπ) και οι οποίες ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στην κοινοτική νομοθεσία στον οπτικοακουστικό τομέα.

Η Επιτροπή είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη από την διοικητική συνεργασία που καθιερώθηκε με τις εθνικές διοικήσεις, η οποία επέτρεψε να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα προβλήματα που συνδέονται με τις τηλεοπτικές δραστηριότητες στην Κοινότητα.

Οι εργασίες της Ομάδας ad hoc επέτρεψαν να τεθούν οι βάσεις για τη μελλοντική εργασία της "Επιτροπής Επαφών" που μόλις συστάθηκε με την οδηγία 97/36/ΕΚ. Η επιτροπή αυτή θα πρέπει ειδικότερα (νέο άρθρο 23α):

α) να διευκολύνει την αποτελεσματική εφαρμογή της παρούσας οδηγίας με τακτικές διαβουλεύσεις για όλα τα πρακτικά προβλήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της, και ιδίως κατά την εφαρμογή του άρθρου 2, καθώς και για όλα τα ζητήματα για τα οποία κρίνεται χρήσιμη η ανταλλαγή απόψεων·

β) να εκδίδει γνωμοδοτήσεις εξ ιδίας πρωτοβουλίας ή κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή εκ μέρους των κρατών μελών των διατάξεων της παρούσας οδηγίας·

γ) να αποτελεί το χώρο ανταλλαγής απόψεων για τα θέματα που θα πρέπει να καλύπτονται από τις εκθέσεις που υποβάλλουν τα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3, σχετικά με τη μεθοδολογία των εκθέσεων αυτών, την εντολή της ανεξάρτητης μελέτης που αναφέρεται στο άρθρο 25α, την αξιολόγηση των σχετικών προσφορών και την ίδια τη μελέτη·

δ) να συζητά τα αποτελέσματα των τακτικών διαβουλεύσεων της Επιτροπής με τους εκπροσώπους των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, τους παραγωγούς, τους καταναλωτές, τους κατασκευαστές, τους παρέχοντες υπηρεσίες, τα συνδικάτα και τους καλλιτεχνικούς δημιουργούς·

ε) να διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών και Επιτροπής όσον αφορά την κατάσταση και την εξέλιξη των ρυθμιστικών δραστηριοτήτων για τις υπηρεσίες τηλεοπτικών εκπομπών, λαμβάνοντας υπόψη την πολιτική της Κοινότητας στον οπτικοακουστικό τομέα, καθώς και τις σχετικές εξελίξεις στον τεχνικό τομέα·

στ) να εξετάζει όλες τις εξελίξεις του τομέα για τις οποίες κρίνεται χρήσιμη η ανταλλαγή απόψεων.

4.2 Η προστασία των ανηλίκων: η εφαρμογή της ειδικής διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας.

Ως εξαίρεση από το γενικό κανόνα της ελευθερίας λήψεως και της μη παρεμπόδισης των αναμεταδόσεων[10], το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας επιτρέπει στα κράτη μέλη - υπό τον όρο της τήρησης ειδικής διαδικασίας και κατ΄εξαίρεσην - να λαμβάνουν μέτρα έναντι των υπαγόμενων στη δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που παραβιάζουν "προφανώς, σοβαρώς και βαρέως" το άρθρο 22 της οδηγίας. Το άρθρο αυτό αποβλέπει στην προστασία των ανηλίκων από τα προγράμματα που μπορούν να βλάψουν σοβαρά "τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων".

Το θιγόμενο κράτος μέλος πρέπει να επισημαίνει εγγράφως στον ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό και στην Επιτροπή τις παραβάσεις τις οποίες του αποδίδει και τα μέτρα τα οποία προτίθεται να λάβει σε περίπτωση νέας παράβασης.

Θα πρέπει να γίνονται διαβουλεύσεις. Εάν δεν καταλήξουν σε φιλικό διακανονισμό εντός 15 ημερών από την κοινοποίηση και αν η παράβαση εξακολουθεί, το κράτος μέλος λήψεως μπορεί να λάβει προσωρινά μονομερή μέτρα έναντι του σχετικού τηλεοπτικού οργανισμού.

Η Επιτροπή μεριμνά ώστε τα μέτρα που λαμβάνονται να συμβιβάζονται με το κοινοτικό δίκαιο. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης, μπορεί να ζητήσει από το κράτος μέλος λήψεως να τερματίσει κατεπειγόντως τα σχετικά μέτρα.

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, ένα μόνο κράτος μέλος (το Ηνωμένο Βασίλειο) έκρινε αναγκαία την προσφυγή - τρεις φορές - σε αυτή τη διαδικασία.

Στις δύο πρώτες περιπτώσεις, οι διαβουλεύσεις δεν είχαν αποτέλεσμα και οι βρετανικές αρχές έκριναν αναγκαία τη θέσπιση "εντολής απαγόρευσης" κατά τηλεοπτικών σταθμών υπαγόμενων στη δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους.

Η Επιτροπή, μετά τις επαφές της με τα σχετικά κράτη μέλη και αφού εξέτασε τα αποτελέσματα των μέτρων που ανακοίνωσε το Ηνωμένο Βασίλειο, έκρινε και στις δύο περιπτώσεις ότι τα μέτρα αυτά συμβιβάζονταν με το κοινοτικό δίκαιο. Αυτή η εκτίμηση βασίστηκε ιδίως σε δοκιμασία αναλογικότητας και σε αξιολόγηση των ενδεχόμενων αποτελεσμάτων εισαγωγής διακρίσεως των μέτρων[11].

Η τρίτη περίπτωση που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή βάσει του άρθρου 2 παράγραφος 2 βρίσκεται ακόμη, κατά την ημερομηνία σύνταξης της παρούσας έκθεσης, υπό εξέταση, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι αρχές του κράτους μέλους από το οποίο προέρχονταν οι σχετικές εκπομπές έλαβαν αυστηρά μέτρα για τον τερματισμό τους, αλλά απ΄ότι φαίνεται αυτές συνεχίζονται από άλλο κράτος μέλος.

---

10 Για την ερμηνεία του όρου αυτού, βλ. COM(95)86 τελικό, σ. 19.

11 Βλέπε γνώμη της Επιτροπής αριθ. C(96)3933 τελικό στην υπόθεση "Rendez-Vous Télévision" και αριθ. C(95)2678 τελικό στην υπόθεση "XXXTV".

Η Επιτροπή κρίνει ότι η εφαρμογή του άρθρου 2 παράγραφος 2 κατά την περίοδο αναφοράς είναι ικανοποιητική. Επέτρεψε να διαφυλαχθεί το γενικό συμφέρον, με ένα ελάχιστο όριο εμποδίων στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

Ωστόσο η Επιτροπή τονίζει ότι η κρίση της σχετικά με τα μέτρα που λήφθηκαν δυνάμει του άρθρου 2 παράγραφος 2 βασίζεται σε εκτιμήσεις νομικής και πραγματικής φύσεως· η ηθική εκτίμηση του περιεχομένου των προγραμμάτων εναπόκειται στην ευαισθησία του κάθε κράτους μέλους που φέρει την κύρια ευθύνη για την έγκριση ή την απαγόρευση ορισμένων τηλεοπτικών εκπομπών προερχόμενων από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς της δικαιοδοσίας του και οι οποίοι μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22. Το ενδεχόμενο διαφορετικής εκτίμησης μεταξύ των αρχών της χώρας "προελεύσεως" και των αρχών της, ή των, χωρών "λήψεως" έχει προβλεφθεί από την οδηγία.

Επιπλέον, τα μέτρα που έλαβε το κράτος "λήψεως" δεν θίγουν αυτά που λήφθηκαν ενδεχομένως από το κράτος μέλος το αρμόδιο για τον σχετικό ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό. Επομένως δεν πρόκειται για μεταβίβαση αρμοδιότητας από ένα κράτος σε άλλο, αλλά για μία κατ' εξαίρεση δυνατότητα που παρέχεται στο κράτος λήψεως να λαμβάνει μέτρα για τη διασφάλιση των συμφερόντων του σε περιπτώσεις ορισμένης βαρύτητας και σύμφωνα με ακριβώς καθορισμένη διαδικασία.

Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί ότι - στο σύστημα των κοινοτικών κανόνων που δημιουργήθηκε από την οδηγία (άρθρο 2, παράγραφος 1) - δεν επιτρέπεται στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπόκεινται στη δικαιοδοσία τους ηθικά κριτήρια που εισάγουν διακρίσεις: αυστηρότερη στάση για τις εκπομπές που προορίζονται για το έδαφός τους και ελαστικότερη στάση για τις εκπομπές που προορίζονται για το εξωτερικό (τυπικό παράδειγμα των προγραμμάτων δορυφορικών σταθμών) δεν είναι αποδεκτή. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται αντίθετα να εξασφαλίζουν ότι όλοι οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τηρούν τις διατάξεις του άρθρου 22.

4.3 Η εφαρμογή των κανόνων διαφήμισης.

Η οδηγία προβλέπει κανόνες σχετικά με την ποσότητα διαφήμισης που επιτρέπεται στην οθόνη (όρια ανά ημέρα και ανά ώρα, άρθρο 18), τον αριθμό και τις λεπτομέρειες των διακοπών για διαφήμιση (άρθρο 11) καθώς και τους κανόνες που εφαρμόζονται στο περιεχόμενο και την παρουσίαση των διαφημιστικών μηνυμάτων (άρθρα 10, 12, 13, 14, 15 και 16). Ειδικοί κανόνες (άρθρο 17) εφαρμόζονται για τη χορηγία.

Η Επιτροπή έλαβε πολλές καταγγελίες σχετικά με τη δικαιολογημένη μη τήρηση σε ορισμένα κράτη μέλη των κανόνων σχετικά με τη διαφήμιση και τη χορηγία.

Ορισμένα προβλήματα, που συνδέονται με την ερμηνεία των κανόνων της οδηγίας, επιλύθηκαν με τις υποθέσεις του Δικαστηρίου (βλ. *κατωτέρω* τμήμα 5.5. "Υπόθεση RTI") ή με τις τροποποιήσεις που επήλθαν στο κείμενο με την οδηγία 97/36/ΕΚ. Στην πρώτη περίπτωση,

πρόκειται κυρίως για προβλήματα που συνδέονται με την αναφορά του ονόματος ή/και του λογότυπου του χορηγού στις εκπομπές που τελούν υπό χορηγία και στις τηλεπροσφορές. Στη δεύτερη περίπτωση, πρόκειται κυρίως για νέους κανόνες σε θέματα τηλεαγοράς και αυτοδιαφήμισης.

Σε άλλες ακόμη περιπτώσεις, οι καταγγελίες - που προέρχονται συχνά από ενώσεις καταναλωτών - αναφέρονται σε συστηματικές υπερβάσεις των ποσοτικών ορίων. Τα προβλήματα αφορούν ειδικότερα τις πρακτικές που ακολουθούν ορισμένοι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς στην Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα. Η Επιτροπή βρίσκεται στο στάδιο της αναζήτησης των αναγκαίων στοιχείων προκειμένου να αξιολογήσει σε ποιο βαθμό αυτές οι εικαζόμενες υπερβάσεις μπορούν να αποτελούν παραβάσεις από μέρους των σχετικών κρατών μελών, με στόχο τη λήψη των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων.

Η Επιτροπή επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι κάθε κράτος μέλος έχει υποχρέωση να μεριμνά ώστε όλες οι εκπομπές που μεταδίδονται από τηλεοπτικούς οργανισμούς υπαγόμενους στη δικαιοδοσία του τηρούν πραγματικά τους κανόνες της οδηγίας και - γενικότερα - το δίκαιο που εφαρμόζεται στις εκπομπές τις προοριζόμενες για το κοινό σε αυτό το κράτος μέλος.

Η Επιτροπή θεωρεί ως θέμα απόλυτης προτεραιότητας τον πραγματικό καθορισμό ενός "level playing field" μεταξύ φορέων εγκατεστημένων στα διάφορα κράτη μέλη, καθώς και επιπέδου προστασίας των συμφερόντων των τηλεθεατών στην Ένωση το οποίο θα πρέπει να είναι τουλάχιστον ισότιμο με εκείνο της οδηγίας. Προτίθεται σχετικά να διαθέσει τα μέσα για να αυξήσει τις ικανότητες που διαθέτει για την παρακολούθηση των καταγγελιών και τον έλεγχο της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου στον τομέα αυτό.

5. *Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ*

5.1 Γενικές παρατηρήσεις

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επανειλημμένα όσον αφορά την έκταση και την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 89/552.

Οι περισσότερες από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου, είτε εκδόθηκαν σε διαδικασίες λόγω παράβασης του κοινοτικού δικαίου, με πρωτοβουλία της Επιτροπής (άρθρο 169 ΕΚ), ή σε διαδικασίες προδικαστικής ερμηνείας (άρθρο 177 ΕΚ), αφορούν κυρίως τα διάφορα στοιχεία του συστήματος κατανομής δικαιοδοσίας μεταξύ κρατών μελών για τους τηλεοπτικούς οργανισμούς στην Ευρώπη και ιδίως τα κριτήρια νομικού δεσμού. Η έκταση της δικαιοδοσίας της "χώρας προέλευσης" και τα κριτήρια δεσμού των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών με την έννομη τάξη της, η δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν αυστηρότερους ή λεπτομερέστερους κανόνες για τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, οι εξουσίες του κράτους λήψεως έναντι των εκπομπών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, αυτά είναι τα θέματα που εξέτασε ειδικότερα το Δικαστήριο στην νομολογία του.

Κατά γενικό κανόνα, η ερμηνεία που έλαβε υπόψη του το Δικαστήριο στις διάφορες υποθέσεις συμπίπτει με εκείνη που υποστηρίζει η Επιτροπή. Επιπλέον, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι θέσεις που έλαβε το Δικαστήριο συμπληρώνουν και υποστηρίζουν τις επιλογές του κοινοτικού νομοθέτη κατά την έκδοση της νέας οδηγίας. Ορισμένες τροποποιήσεις, τις οποίες επιφέρει η οδηγία αυτή, αποβλέπουν ακριβώς στη διευκρίνιση του κειμένου σε συνοχή με τις ενδείξεις της νομολογίας του Δικαστηρίου. Συνεπώς, η νομολογία του Δικαστηρίου που παρουσιάζεται εδώ, κάθε άλλο παρά χάνει τη σημασία της μετά την θέσπιση τροποποιήσεων στην οδηγία "τηλεόραση χωρίς σύνορα", αλλά αντίθετα διατηρεί την αξία της ως αναφορά για τις εθνικές αρχές, για την Επιτροπή και για τους οικονομικούς φορείς στις φάσεις μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και εφαρμογής της νέας οδηγίας.

5.2 Υπ θεση C-412/93 "Leclerc-Siplec"

Η απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 1995 "Leclerc-Siplec" αποτελεί την πρώτη περίπτωση νομολογιακής εφαρμογής της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ.

Επρόκειτο για προσφυγή που κατέθεσε η εταιρία "Leclerc-Siplec" κατά της άρνησης της TF1 και M6 να μεταδώσουν διαφήμιση που αφορούσε τη διανομή καυσίμων από τις υπεραγορές Leclerc, σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία. Το Δικαστήριο, στο οποίο υποβλήθηκε προδικαστικό ερώτημα, έκρινε ότι τα άρθρα 30, 85, 86 και 3στ της Συνθήκης ΕΚ, καθώς και οι διατάξεις της οδηγίας, δεν αντίκεινται στην εκ μέρους ενός κράτους μέλους απαγόρευσης της μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων στον τομέα της διανομής από τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός του.

Η απόφαση αυτή διευκρινίζει τη σχέση μεταξύ των άρθρων 3, 19 και 20 της οδηγίας. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, το άρθρο 19 απλώς διευκρινίζει γενική ευχέρεια που αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη από το άρθρο 3 παράγραφος 1, δηλαδή να προβλέπουν αυστηρότερους ή λεπτομερέστερους κανόνες από αυτούς της οδηγίας, όσον αφορά τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους. Το άρθρο 20 επιτρέπει αντίθετα να προβλέπονται λιγότερο αυστηροί κανόνες σε σχέση με αυτούς του άρθρου 11 παράγραφοι 2 έως 5, και του άρθρου 18, για τις εκπομπές που προορίζονται αποκλειστικά για το εθνικό έδαφος και η λήψη των οποίων δεν είναι δυνατή, άμεσα ή έμμεσα, σε ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη.

Από την ερμηνεία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τα κράτη μέλη, με την επιφύλαξη τήρησης των κανόνων της Συνθήκης (που στη συγκεκριμένη περίπτωση θεωρήθηκε ότι τηρήθηκαν), καθώς και της ελευθερίας λήψεως και αναμεταδόσεως των τηλεοπτικών σταθμών που υπάγονται στη δικαιοδοσία άλλων κρατών μελών, έχουν ευρύ περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά τα συμφέροντα που μπορούν να

δικαιολογούν αυστηρότερα ή λεπτομερέστερα μέτρα από αυτά της οδηγίας[12].

Σημειώνεται ότι η οδηγία 97/36/ΕΚ καταργεί το άρθρο 19 της οδηγίας του 1989.

5.3 Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Σεπτεμβρίου 1996 στις υποθέσεις Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου και Επιτροπή κατά Βασιλείου του Βελγίου

Σε **δύο αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 1996** (C-222/94, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου και C-11/95, Επιτροπή κατά Βελγίου) το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να προβεί σε γενικό προβληματισμό σχετικά με την οδηγία. Η από κοινού εξέταση αυτών των δύο αποφάσεων επιτρέπει να εντοπιστεί καλύτερα η έκτασή τους και οι επιπτώσεις τους στην εφαρμογή της οδηγίας.

Έτσι, οι αποφάσεις αυτές συμβάλλουν σημαντικά στον προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, στη διευκρίνιση της έννοιας "δικαιοδοσία" και στην εφαρμογή της αρχής του "τόπου εγκαταστάσεως" των ενδοκοινοτικών ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών.

Στην υπόθεση C-222/94 (Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου), το Δικαστήριο προέβη σε εμπεριστατωμένη ερμηνεία του άρθρου 2. Το κύριο υπό εξέταση σημείο ήταν ο ορισμός των λόγων για τους οποίους ένα κράτος πρέπει να επικαλεσθεί την δικαιοδοσία του επί συγκεκριμένου ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού. Η σημασία της διευκρίνισης αυτής είναι προφανής, διότι οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με το σημείο αυτό μπορούν να προκαλέσουν (γεγονός που συνέβη σε ορισμένες περιπτώσεις) αρνητικές ή θετικές συγκρούσεις αρμοδιότητας, οι οποίες ενδέχεται να θίξουν ιδίως την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος. Ελλείψει ακριβούς διάταξης στην οδηγία, η Επιτροπή υποστήριζε πάντα την εφαρμογή της αρχής του τόπου εγκατάστασης.

---

12 Οι όροι που χρησιμοποιεί το Δικαστήριο μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

"Η οδηγία 89/552, που σκοπεί να εξασφαλίσει την ελεύθερη μετάδοση των τηλεοπτικών εκπομπών που ανταποκρίνται στις ελάχιστες προδιαγραφές τις οποίες προβλέπει και επιβάλλει προς τούτο στα κράτη μέλη προελεύσεως των εκπομπών να μεριμνούν για την τήρηση των διατάξεών της και στα κράτη μέλη λήψεως των εκπομπών να εξασφαλίζουν την ελευθερία λήψεως και αναμεταδόσεως, παρέχει, με το άρθρο της 3, παράγραφος 1, στα κράτη μέλη τη δυνατότητα, όσον αφορά τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, να προβλέπουν αυστηρότερους ή λεπτομερέστερους κανόνες στους τομείς που καλύπτει η οδηγία. Η ευχέρεια αυτή, η οποία παρέχεται με γενική διάταξη της οδηγίας και η άσκηση της οποίας δεν είναι ικανή να θίξει την ελεύθερη μετάδοση των εκπομπών που ανταποκρίνται στις ελάχιστες προδιαγραφές της οδηγίας την οποία και σκοπεί να εξασφαλίσει αυτή, δεν περιορίζεται, όσον αφορά τη διαφήμιση, στις περιστάσεις που προβλέπουν τα άρθρα 19 και 20.

Για το λόγο αυτό, η οδηγία πρέπει να ερμηνευθεί κατά την έννοια ότι δεν αντίκειται στην εκ μέρους ενός κράτους μέλους, δια νομοθετικής ή κανονιστικής διατάξεως, απαγόρευση της μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων, στον οικονομικό τομέα της δυνομής, από τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός του."

Η ερμηνεία που δίνει το Δικαστήριο στο άρθρο 2 παράγραφος 1 οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η έννοια της δικαιοδοσίας κράτους μέλους, στο πρώτο εδάφιο, πρέπει να νοείται ως περικλείουσα κατ' ανάγκην μία αρμοδιότητα *ratione personae* έναντι των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, που μπορεί να βασίζεται μόνο στη σχέση του ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού με το νομικό σύστημα του σχετικού κράτους. Αυτή η τελευταία έννοια εκφράζεται στην πράξη με την έννοια της εγκατάστασης, όπως αυτή χρησιμοποιείται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 59 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Κατά το Δικαστήριο, η διαφορά στο σημείο αυτό μεταξύ της οδηγίας και της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη διασυνοριακή τηλεόραση (που βασίζεται κυρίως στο κριτήριο του τόπου αρχικής εκπομπής ή του τόπου όπου βρίσκεται η ανοδική σύνδεση, σε περίπτωση εκπομπών μέσω δορυφόρου) πρέπει να θεωρείται ότι απορρέει από εκούσια επιλογή του νομοθέτη της Κοινότητας, που δικαιολογείται από τις διαφορές ως προς τη φύση και το νομικό πλαίσιο που υπάρχουν μεταξύ των δύο αυτών κειμένων.

Η θέσπιση, από ένα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οποιουδήποτε ενδεχόμενου κριτηρίου διαφορετικού από το κριτήριο του τόπου εγκατάστασης, και ιδίως του κριτηρίου του τόπου της πρώτης μετάδοσης ή του συγκεκριμένου κοινού, μπορεί να οδηγήσει αυτό το κράτος να ασκεί "διπλό έλεγχο" έναντι των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που υπάγονται ήδη στη δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους ή, αντίθετα, να μην εξασφαλίζει την εφαρμογή της νομοθεσίας του σε όλους τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία του. Για το λόγο αυτό, ορισμένα τμήματα της βρετανικής νομοθεσίας κηρύχθηκαν ασυμβίβαστα με το άρθρο 2 και 3.2 της οδηγίας[13].

---

13 Το Δικαστήριο, δεχόμενο τα επιχειρήματα που προέβαλε η Επιτροπή, έκρινε ότι:

"Παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 2, παράγραφοι 1 και 2, και 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/552, για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, το κράτος μέλος το οποίο, προκειμένου να καθορίσει τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς δορυφορικής μετάδοσης που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, θεσπίζει κριτήρια, όπως είναι η μετάδοση ή η λήψη προγραμμάτων, διάφορα εκείνου της εγκαταστάσεως, γεγονός το οποίο το οδηγεί στην άσκηση ελέγχου, απαγορευόμενου από την οδηγία, επί των εκπομπών που υπάγονται στη δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους, και το οποίο, προκειμένου για τους οργανισμούς που αυτό θεωρεί ότι υπάγονται στη δικαιοδοσία του, εφαρμόζει στις μη εγχώριες δορυφορικές υπηρεσίες σύστημα λιγότερο αυστηρό από εκείνο το οποίο διέπει τις εγχώριες δορυφορικές υπηρεσίες.

Πράγματι, αφενός, η έννοια της δικαιοδοσίας κράτους μέλους, που χρησιμοποιείται στην πρώτη περίπτωση του άρθρου 2 παράγραφος 1 της οδηγίας, πρέπει να νοείται ως περικλείουσα κατ' ανάγκην μία αρμοδιότητα ratione personae έναντι των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, η οποία μπορεί να στηρίζεται μόνο στο δεσμό του με την έννομη τάξη του κράτους αυτού, πράγμα το οποίο καλύπτει κατ' ουσίαν την έννοια της εγκαταστάσεως κατά το άρθρο 59, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης, το γράμμα του οποίου προϋποθέτει ότι ο παρέχων την υπηρεσία και ο αποδέκτης αυτής είναι εγκατεστημένοι εντός δύο διαφορετικών κρατών μελών. Αφετέρου, είναι αληθές μεν ότι, δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας, ένα κράτος μέλος μπορεί να προβλέπει αυστηρότερους κανόνες στους διεπόμενους από την οδηγία τομείς, πλην όμως, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1, όλες οι εκπομπές που μεταδίδονται από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς

Η δε τερη απ φαση (Επιτροπή κατά Βελγίου) θέτει το θεμελιώδες θέμα του κατά πόσον συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο ένα γενικό σύστημα προηγούμενης ρητής άδειας που προβλέπει ορισμένους όρους για την αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών που υπάγονται στην δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους.

Η Επιτροπή έκρινε ότι η ανάγκη προηγούμενης άδειας που παρέχεται από τις αρχές της χώρας λήψεως, υπό τον όρο ότι οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί πληρούν διάφορες προϋποθέσεις (όπως, στην περίπτωση της γαλλικής κοινότητας, τη σύναψη συμφωνιών που προβλέπουν πολιτιστικές υποχρεώσεις έναντι της εκτελεστικής εξουσίας, και, σε όλες τις περιπτώσεις, δυνάμενων να ανακληθούν) αποτελούσε σοβαρό περιορισμό για την αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών από άλλα κράτη μέλη και ότι ήταν αντίθετη προς το άρθρο 2 παράγραφος 2 της οδηγίας.

Η βελγική κυβέρνηση επικαλέσθηκε πολλά επιχειρήματα για να δικαιολογήσει τη δημιουργία του συστήματος αυτού.

Κατά πρώτον, όσον αφορά τη ρύθμιση της γαλλικής κοινότητας για την καλωδιακή τηλεόραση, ισχυρίστηκε ότι η καλωδιακή αναμετάδοση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Το Δικαστήριο έκρινε, αντίθετα, ότι από την κοινή ανάγνωση της 9ης και 10ης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας καθώς και των άρθρων αυτής 1α και 2(2) συνάγεται υποχρεωτικά το συμπέρασμα ότι η οδηγία αφορά πράγματι την καλωδιακή αναμετάδοση των τηλεοπτικών προγραμμάτων[14].

Αυτή η άποψη επιβεβαιώνεται επίσης από την τρίτη, πέμπτη και δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/88/ΕΟΚ (περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση), και από τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διασυνοριακή τηλεόραση (που υπενθυμίζεται στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας "τηλεόραση χωρίς σύνορα"), το πεδίο εφαρμογής της οποίας περιλαμβάνει αναμφισβήτητα την καλωδιακή μετάδοση.

Τα υπόλοιπα επιχειρήματα που προβλήθηκαν, επικαλούνται το δικαίωμα των κρατών μελών λήψεως να ασκούν ορισμένη μορφή ελέγχου στις τηλεοπτικές εκπομπές που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη. Προβλήθηκαν διάφοροι λόγοι για να αιτιολογηθεί αυτός ο "δευτερεύων έλεγχος". Π.χ., η ανάγκη να εξακριβωθεί αν ο

που υπάγονται στη δικαιοδοσία του εν λόγω κράτους μέλους ή έναντι των οποίων αυτό καλείται να ασκήσει αρμοδιότητα δυνάμει της δεύτερης περιπτώσεως της διατάξεως αυτής πρέπει να τηρούν το δίκαιο που εφαρμόζεται στις εκπομπές που απευθύνονται στο κοινό εντός του εν λόγω κράτους μέλους".

14 **Το Δικαστήριο ήταν σαφέστατο:**

"Η οδηγία 89/552 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι εφαρμόζεται στην καλωδιακή τηλεοπτική αναμετάδοση".

ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός έχει το δικαίωμα να επωφελείται από τις ελευθερίες που εγγυάται η Συνθήκη και, αν ναι, υπό τη δικαιοδοσία ποιου κράτους μέλους· η διαφύλαξη της πολυφωνίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης· η προστασία των δικαιωμάτων δημιουργού· η ανάγκη να εξασφαλιστεί η τήρηση της δημόσιας τάξης, των χρηστών ηθών και της ηθικής.

Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε σαφώς ότι, με την επιφύλαξη της ειδικής διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 2.2 της οδηγίας σε περίπτωση παραβιάσεων των διατάξεων του άρθρου 22, εναπόκειται αποκλειστικά στο "κράτος μέλος εγκαταστάσεως" (όπως ορίστηκε στην υπόθεση του Ηνωμένου Βασιλείου) να εξασφαλίσει ότι οι δικοί του νόμοι τηρούνται από τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία του. Αν το κράτος μέλος λήψεως θεωρεί ότι άλλο κράτος μέλος δεν τήρησε τις υποχρεώσεις του, δυνάμει της οδηγίας "τηλεόραση χωρίς σύνορα", μπορεί πάντα να προσφύγει στις διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 169, 170 και 186 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Το Δικαστήριο δεν αρνήθηκε το γεγονός ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ., για να εξακριβωθεί αν οι μεταδόσεις προέρχονται από άλλο κράτος μέλος, να διαφυλαχθούν η πολυφωνία, τα δικαιώματα δημιουργού ή τα χρηστά ήθη, η δημόσια τάξη ή ακόμη η δημόσια ασφάλεια), το κράτος μέλος λήψεως μπορεί να επικαλείται βάσιμα το δικαίωμα άσκησης κάποιας μορφής ελέγχου, συμβατής με το κοινοτικό δίκαιο, στις τηλεοπτικές εκπομπές που λαμβάνονται στο έδαφός του.

Αλλά το Δικαστήριο έκρινε, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ότι η βελγική κυβέρνηση δεν είχε αποδείξει ότι η προστασία των συμφερόντων αυτών ήταν ικανή να δικαιολογήσει ένα γενικό σύστημα προηγούμενης άδειας για τα προγράμματα που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, γεγονός που συνεπάγεται *de facto* την κατάργηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών[15].

---

15 Τα συναφή αποσπάσματα της απόφασης είναι τα ακόλουθα :

"Η οδηγία 89/552 για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων πρέπει να ερμηνεύεται, ενόψει του συστήματος σύμφωνα με το οποίο, στα άρθρα της 2, παράγραφοι 1 και 2, και 3, παράγραφος 2, κατανέμει τις υποχρεώσεις μεταξύ των κρατών μελών από τα οποία προέρχονται οι εκπομπές και εκείνων που τις λαμβάνουν, υπό την έννοια ότι, αφενός, ο έλεγχος της εφαρμογής του δικαίου του κράτους μέλους καταγωγής που γίνεται στις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές και της τηρήσεως των διατάξεων της οδηγίας εναπόκειται μόνο στο κράτος μέλος από το οποίο οι εκπομπές προέρχονται και ότι, αφετέρου, εκτός της προβλεπομένης από το άρθρο 2 παράγραφος 2 δεύτερη φράση, περιπτώσεως, το κράτος μέλος λήψεως δεν δικαιούται να ασκεί συναφώς τον δικό του έλεγχο.

Επομένως, παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 2 της οδηγίας, το κράτος μέλος το οποίο :

° διατηρεί σύστημα προηγουμένης αδείας για την καλωδιακή αναμετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών προερχομένων από τα άλλα κράτη μέλη,

° διατηρεί σύστημα προηγουμένης, ρητής αδείας που προβλέπει ορισμένους όρους, για την καλωδιακή αναμετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών προερχομένων από άλλα κράτη μέλη, που περιλαμβάνουν εμπορική διαφήμιση ή προγράμματα πωλήσεων από τηλεοράσεως με ειδικότερο προορισμό τους τηλεθεατές του.

5.4 Υποθέσεις C-14/96 "Paul Denuit" και C-56/96 "VT4"

Το Δικαστήριο επιβεβαιώνει τη νομολογία αυτή σε δύο πρόσφατες προδικαστικές αποφάσεις ("Paul Denuit" C-14/96 της 29ης Μαΐου 1997 και C-56/96 της 5ης Ιουνίου 1997, "VT4") και προχωρεί πιο πέρα.

Στην υπ θεση C-14/96, οι βελγικές αρχές (γαλλική κοινότητα) απαγόρευσαν στον καλωδιακό διανομέα Coditel Brabant να διανέμει τα προγράμματα ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού υπαγόμενου στη βρετανική δικαιοδοσία (TNT/Cartoon) για τον λόγο ότι ο διανομέας αυτός δεν τηρούσε τις διατάξεις της οδηγίας και ειδικότερα εκείνες που αφορούν την προώθηση των ευρωπαϊκών έργων (άρθρο 4 και 5). Δεδομένου ότι το βελγικό δικαστήριο ακύρωσε το βασιλικό διάταγμα της απαγόρευσης, υποβλήθηκε, σε δεύτερο βαθμό, αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης από το Tribunal de commerce de Bruxelles.

Το Δικαστήριο είχε εν μέρει απαντήσει, στις αποφάσεις του της 10ης Σεπτεμβρίου 1996, στα ερωτήματα που θέτει το Tribunal de commerce. Πράγματι, το Δικαστήριο είχε ήδη αποφανθεί σχετικά με το σημείο που αφορά την έκταση της εξουσίας ελέγχου του κράτους λήψεως έναντι ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού που υπάγεται στη δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους. Επίσης είχε απαντήσει σχετικά με το κριτήριο καθορισμού της δικαιοδοσίας χρησιμοποιώντας το κριτήριο της εγκαταστάσεως.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι βελγικές αρχές θεωρούσαν επιπλέον ότι τα προγράμματα του TNT/Cartoon δεν υπάγονταν στη δικαιοδοσία ενός κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 2.1 της οδηγίας "τηλεόραση χωρίς σύνορα" διότι, ιδίως, δεν ανταποκρίνονταν στις επιταγές των άρθρων 4 και 5 (τήρηση των ποσοστώσεων διανομής) και ότι στην πραγματικότητα, το μεγαλύτερο μέρος των προγραμμάτων της Turner προερχόταν από μη κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το Δικαστήριο απαντά σαφώς *"ότι ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός υπάγεται στη δικαιοδοσία του κράτους μέλους εντός του οποίου είναι εγκατεστημένος. Η προέλευση των προγραμμάτων τα οποία μεταδίδει ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός ή η συμφωνία τους προς τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας είναι άνευ σημασίας όσον αφορά τον προσδιορισμό του κράτους μέλους στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγεται ο οργανισμός αυτός, δυνάμει του άρθρου 2 παράγραφος 1".*

Επομένως, το γεγονός ότι ένας διανομέας εγκατεστημένος σε ένα κράτος μέλος και, επομένως, υπό τον πραγματικό ή υποτιθέμενο έλεγχο του κράτους αυτού, μεταδίδει προγράμματα μη ευρωπαϊκής καταγωγής σε άλλο κράτος μέλος, δεν επιτρέπει στο κράτος λήψεως των εν λόγω προγραμμάτων να ελέγχει το περιεχόμενό τους, υπό την επιφύλαξη, βεβαίως, της εξαίρεσης που προβλέπεται σε περίπτωση παραβίασης του άρθρου 22.

'Ενα κράτος μέλος δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να λάβει μονομερώς διορθωτικά ή προστατευτικά μέτρα που έχουν ως σκοπό να αντιμετωπίσουν την ενδεχόμενη μη τήρηση, από άλλο κράτος μέλος, κανόνων της Συνθήκης."

Στην υπόθεση C-56/96, οι βελγικές αρχές (φλαμανδική κοινότητα) αρνήθηκαν να επιτρέψουν στα φλαμανδικά καλωδιακά δίκτυα να διανέμουν τα προγράμματα του VT4, τηλεοπτικού διανομέα εγκατεστημένου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αναφερόμενο στην απόφαση TV10 της 5ης Οκτωβρίου 1994 (υπόθεση C-23/93), το φλαμανδικό υπουργείο πολιτισμού έκρινε ότι ο VT4, οι δραστηριότητες του οποίου απευθύνονται πλήρως ή κατά κύριο λόγο στην φλαμανδική κοινότητα, επιδίωκε να παρακάμψει την φλαμανδική νομοθεσία. Αντίθετα, ο VT4 αναφέρθηκε στο άρθρο 2 της οδηγίας σύμφωνα με το οποίο το κράτος λήψεως δεν έχει δικαίωμα να αρνηθεί την πρόσβαση στο εθνικό καλωδιακό του δίκτυο αν ο αλλοδαπός ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός διαθέτει άδεια άλλου κράτους μέλους. Αφετέρου, ο VT4 απέρριπτε την επιχειρηματολογία που βασίζεται στη νομολογία TV10 στο βαθμό που η εξαίρεση "γενικού συμφέροντος" δεν μπορεί να προβληθεί για να εξυπηρετεί οικονομικούς στόχους, όπως είναι η προστασία της εθνικής διαφημιστικής αγοράς ή ακόμη η προστασία μονοπωλίου εθνικού εμπορικού τηλεοπτικού οργανισμού.

Το κύριο ενδιαφέρον αυτής της προσφυγής συνίσταται καταρχάς (όπως και για το προηγούμενο προδικαστικό ερώτημα) στο γεγονός ότι πρόκειται για συγκεκριμένη περίπτωση καθορισμού δικαιοδοσίας (στην περίπτωση αυτή του τηλεοπτικού οργανισμού VT4) που παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να διευκρινίσει την έννοια της "εγκαταστάσεως" (ιδίως στην περίπτωση που ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός έχει εγκαταστάσεις σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη).

Στην απόφασή του, το Δικαστήριο κρίνει, πρώτον, ότι το γεγονός και μόνο ότι όλες οι εκπομπές και τα διαφημιστικά μηνύματα του VT4 προορίζονται αποκλειστικά για το φλαμανδικό κοινό δεν επιτρέπει να καταδειχθεί ότι ο VT4 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εγκατεστημένος στο Ηνωμένο Βασίλειο. Δεύτερον, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει και διευκρινίζει τη νομολογία του στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου που προαναφέρθηκε, αποφασίζοντας ότι όταν ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός είναι εγκατεστημένος σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, η δικαιοδοσία στην οποία εμπίπτει, υπάγεται στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός έχει <u>το κέντρο των δραστηριοτήτων του</u>[16]. Έτσι, ακόμη και όταν όλα τα προγράμματα ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού ενός κράτους μέλους καταρτίζονται και προορίζονται αποκλειστικά για το κοινό άλλου κράτους μέλους, μόνο το κράτος μέλος καταγωγής μπορεί να εξετάσει αν συμβιβάζονται με το εθνικό

---

16 Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι *"το άρθρο 2 παράγραφος 1 της οδηγίας 89/552/ ΕΟΚ έχει την έννοια ότι ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός υπάγεται στη δικαιοδοσία του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος. Οσάκις ένας ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός είναι εγκατεστημένος σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, υπάγεται στη δικαιοδοσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει το κέντρο των δραστηριοτήτων του, ιδίως δε εκεί όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις σχετικά με την πολιτική προγραμματισμού και την τελική σύνθεση των προγραμμάτων που πρόκειται να μεταδοθούν"*. Σημειώνεται ότι αυτά τα ειδικά κριτήρια δεν ανταποκρίνονται ακριβώς σε αυτά που έλαβε υπόψη του ο κοινοτικός νομοθέτης στο άρθρο 2 παράγραφος 3 της οδηγίας 97/36/ΕΚ δηλαδή ο τόπος όπου ευρίσκονται τα κεντρικά γραφεία του, ο τόπος όπου λαμβάνονται οι συντακτικές αποφάσεις για τα προγράμματα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ο τόπος στον οποίο εργάζεται ένα σημαντικό τμήμα του προσωπικού που ασχολείται με τη δραστηριότητα τηλεοπτικών εκπομπών.

του δίκαιο (περιλαμβανομένων των διατάξεων που μεταφέρουν την οδηγία).

Είναι σκόπιμο να παρατηρηθεί ότι το σύνολο της νομολογίας αυτής επιβεβαιώνει τις θεμελιώδεις επιλογές του κοινοτικού νομοθέτη στις οποίες αυτός προέβη θεσπίζοντας τις διατάξεις της οδηγίας 97/36/ΕΚ που τροποποιούν το άρθρο 2 παράγραφος 1 της οδηγίας του 1989, ιδίως όσον αφορά τη δημιουργία εξαντλητικού συστήματος κριτηρίων νομικού δεσμού που βασίζονται στην έννοια της εγκατάστασης (ακόμη και αν τα ειδικά κριτήρια που απαριθμούνται στο άρθρο 2 παράγραφος 3 της οδηγίας όπως τροποποιήθηκε δεν ανταποκρίνονται ακριβώς σε αυτά που αναφέρει το Δικαστήριο στην υπόθεση VT4).

5.5 Υπόθεση C-320/94 και λοιπές "RTI"[17]

Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο υποχρεώθηκε να αποφανθεί, με την απόφασή του της 12ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με ορισμένες διατάξεις της οδηγίας που αφορούν τη διαφήμιση και τη χορηγία (συνεκδικασθείσες προδικαστικές υποθέσεις αριθ. C-320/94, C-328/94, C-329/94, C-337/94, C-338/94, C-339/94 "Reti Televisive Italiane").

Το περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο (T.A.R.) του Lazio (Ιταλία) είχε αποστείλει στο Δικαστήριο πολλά αιτήματα, σύμφωνα με το άρθρο 177 της Συνθήκης ΕΚ, για την προδικαστική ερμηνεία της οδηγίας, ιδίως όσον αφορά τη χορηγία και τις "τηλεπροσφορές" (telepromozioni).

Οι τηλεπροσφορές αποτελούν συνηθισμένη μορφή τηλεοπτικής διαφήμισης στην Ιταλία, που βασίζεται στη διακοπή του σκηνικού κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων επί σκηνής (ιδίως των παιχνιδιών) από διαστήματα αφιερωμένα στην παρουσίαση ενός ή περισσότερων προϊόντων ή υπηρεσιών, κατά τη διάρκεια των οποίων οι παρουσιαστές του προγράμματος εγκαταλείπουν προσωρινά το έργο τους το συνδεόμενο με τα παιχνίδια για να μεταμορφωθούν σε "προσθητές" αγαθών ή υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της διαφημιστικής παρουσίασης.

Τα ερωτήματα που έθεσε το T.A.R. του Lazio αφορούσαν ιδίως:

1) την ερμηνεία του άρθρου 17 παράγραφος 1 στοιχείο β) της οδηγίας (η ένδειξη του ονόματος ή/και του λογότυπου του χορηγού μπορεί να παρεμβληθεί σε άλλα χρονικά σημεία εκτός από την αρχή ή/και το τέλος της εκπομπής για την οποία παρέχεται η χορηγία;)

2) το άρθρο 18 της οδηγίας, και ιδίως η έννοια "μορφές διαφήμισης όπως οι άμεσες προσφορές στο κοινό" έχει απλώς

---

17 Απόφαση του Δικαστηρίου (εκτός τμήμα) της 12ης Δεκεμβρίου 1996. Reti Televisive Italiane SpA (RTI) (C-320/94), Radio Torre (C-328/94), Rete A Srl (C-329/94), Vallau Italiana Promomarket Srl (C-337/94), Radio Italia Solo Musica Srl e.a. (C-338/94) και GETE Srl (C-339/94) κατά Ministero delle Poste e Telecommunicazioni. Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-320/94, C-328/94, C-329/94, C-337/94, C-338/94 και C-339/94. Συλλογή της νομολογίας 1996 σελίδα I-6471

ενδεικτικό χαρακτήρα - που μπορεί έτσι να περιλαμβάνει και τις τηλεπροσφορές - ή αναφέρεται μόνο στις άμεσες προσφορές υπό στενή έννοια;

Το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του στις 12 Δεκεμβρίου 1996 αποφαινόμενο ότι:

1) το άρθρο 17 παράγραφος 1, στοιχείο β) της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύει τη μνεία του ονόματος ή/και του λογότυπου του χορηγού σε άλλα χρονικά σημεία πέρα από την αρχή και το τέλος του προγράμματος·

2) τα άρθρα 1 στοιχείο β) και 18 της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η χρησιμοποιούμενη στο άρθρο 18 έκφραση "διαφημίσεις όπως οι άμεσες προσφορές στο κοινό" έχει απλώς ενδεικτικό χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, άλλες μορφές διαφήμισης, που έχουν, όπως και οι τηλεαγορές ("οι άμεσες προσφορές") το χαρακτηριστικό να διαρκούν περισσότερο από τα διαφημιστικά σποτ (όπως οι τηλεπροσφορές), μπορούν να ληφθούν υπόψη για την επέκταση από 15% σε 20% του ημερήσιου ορίου του χρόνου που αφιερώνεται στην τηλεοπτική διαφήμιση.

Εξάλλου το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η αύξηση αυτή αποτελεί ευχέρεια που αφήνεται στα κράτη μέλη τα οποία μπορούν να αποφασίσουν να μην την επικαλεστούν[18].

---

18 Τα επιχειρήματα του Δικαστηρίου μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

"Η οδηγία 89/552 σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων και, ειδικότερα τα άρθρα 1 στοιχείο β) και 18 αυτής, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η χρησιμοποιούμενη στο άρθρο 18 έκφραση "διαφημίσεις όπως οι άμεσες προσφορές στο κοινό" έχει, στην κοινοτική κανονιστική ρύθμιση, ενδεικτικό απλώς χαρακτήρα, όσον αφορά τη δυνατότητα αύξησης του ανώτατου ποσοστού του χρόνου ημερήσιας μετάδοσης που αφιερώνεται στη διαφήμιση σε 20%, μπορεί δηλαδή να αφορά και άλλες μορφές διαφημίσεως, όπως οι "telepromozioni", που, όπως και οι "άμεσες προσφορές στο κοινό" απαιτούν, λόγω του τρόπου παρουσιάσεως τους, περισσότερο χρόνο απ' ότι τα διαφημιστικά μηνύματα (spots).

Ειδικότερα, αν ο κοινοτικός νομοθέτης προέβλεψε αύξηση των ανωτάτων ορίων μεταδόσεως για τις άμεσες προσφορές στο κοινό, το έπραξε διότι αυτή η μορφή προσθήσεως των πωλήσεων απαιτεί περισσότερο χρόνο εκπομπής απ' ότι τα απλά διαφημιστικά spots και όχι διότι οι προσφορές αυτές είναι εκπομπές που εμφανίζουν προϊόντα τα οποία οι τηλεθεατές μπορούν να παραγγείλουν άμεσα τηλεφωνικά, ταχυδρομικά ή μέσω videotexi (τηλεοπτικογραφία) και να τους παραδοθούν κατ' οίκον, διότι η παραγγελία των προϊόντων από τον τηλεθεατή συνιστά πράξη σαφώς διακρινόμενη από την τηλεοπτική παρουσίαση, την οποία ρυθμίζει η οδηγία. Ως εκ τούτου, λογικό είναι να μπορούν και άλλες μορφές διαφημίσεως, που επίσης απαιτούν περισσότερο χρόνο απ' ότι συνήθως τα spots, να χρησιμοποιούν τον αυξημένο χρόνο που προβλέπεται ρητώς μεν, αλλά όχι και αποκλειστικώς, υπέρ των αμέσων προσφορών στο κοινό. Ενδιαφέρεται, πάντως, σε κάθε κράτος μέλος, εφόσον προτίθεται να κάνει χρήση της ευχερείας που του αναγνωρίζει το άρθρο 18, για τους τηλεοπτικούς οργανισμούς της αρμοδιότητάς του, να αυξάνει μέχρι 20% το ανώτατο όριο του χρόνου εκπομπής, να αποφασίσει, σε συμφωνία προς τη Συνθήκη, αν η αύξηση αυτή μπορεί να παρέχεται και υπέρ μορφών διαφημίσεως που διαφέρουν από τα spots χωρίς όμως να συνιστούν άμεσες προσφορές στο κοινό.

Η οδηγία 89/552 σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, και ειδικότερα το άρθρο 17, παράγραφος 1 στοιχείο β) αυτής, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύει, για τις εκπομπές που αποτελούν αντικείμενο χορηγίας, τη μνεία του ονόματος ή/και του λογότυπου του χορηγού σε άλλα χρονικά σημεία πέρα από την αρχή και το τέλος του προγράμματος.

Όσον αφορά όμως τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, τα κράτη μέλη έχουν, δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας, την ευχέρεια να

Είναι σκόπιμο να τονισθεί ότι, στη νέα οδηγία, όλες οι μορφές διαφήμισης υπόκεινται στο ίδιο ανώτατο ημερήσιο όριο και ότι η έκφραση "μορφές διαφήμισης όπως οι άμεσες προσφορές στο κοινό" καταργήθηκε. Το ημερήσιο όριο μιας ώρας για τις τηλεαγορές (άρθρο 18.3) καταργήθηκε επίσης και αντικαταστάθηκε από νέες διατάξεις που είναι προσαρμοσμένες αφενός στους τηλεοπτικούς σταθμούς γενικών προγραμμάτων και αφετέρου στους σταθμούς που είναι αποκλειστικά αφιερωμένοι στις τηλεαγορές.

5.6 Υποθέσεις C-34, C-35, C-36/95 "De Agostini" και "TV-Shop"

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-34, C-35 και C-36/95 (Konsumentombudsmannen κατά, αντίστοιχα, De Agostini Svenska Förlag AB και TV-Shop i Sverige AB) εκπομπές διαφήμισης και τηλεαγοράς που μεταδίδονται στη Σουηδία θεωρήθηκαν από τον Konsumentombudsman (ombudsman των καταναλωτών) ως αθέμιτες σύμφωνα με το νόμο για τις εμπορικές πρακτικές (marknadsföringslagen 1975:1418), είτε διότι προορίζονταν απευθείας για τα παιδιά (υπόθεση C-34/95, ο σουηδικός νόμος απαγορεύει τις εκπομπές διαφήμισης που έχουν ως στόχο τα παιδιά κάτω των 12 ετών), είτε διότι, για άλλους λόγους (που συνδέονται ιδίως με την σαφήνεια, την ακρίβεια και τον εξαντλητικό χαρακτήρα των μηνυμάτων), μπορούσαν ενδεχομένως να βλάψουν τα συμφέροντα των καταναλωτών.

Ο σουηδός δικαστής στον οποίο παραπέμφθηκαν οι υποθέσεις (το Marknadsdomstolen της Στοκχόλμης) αποφάσισε να υποβάλει ένα ερώτημα για καθεμία από αυτές τις τρεις υποθέσεις στο Δικαστήριο ΕΖΕΣ. Μετά την προσχώρηση της Σουηδίας στη Συνθήκη ΕΚ, οι διαδικασίες μεταβιβάστηκαν στο Δικαστήριο του Λουξεμβούργου[19].

Ο σουηδός δικαστής ζήτησε από το Δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με τα ακόλουθα ερωτήματα:

"Πρέπει το άρθρο 30 ή το άρθρο 59 της Συνθήκης ή η οδηγία 89/552/ΕΟΚ της 3ης Οκτωβρίου 1989 να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι:

θεσπίζουν αυστηρότερους κανόνες, αρκεί να μη θίγουν τις ελευθερίες τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη, και ιδίως την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Η ερμηνεία αυτή δεν θίγει το γεγονός ότι τα τυγχάνοντα χορηγίας τηλεοπτικά προγράμματα δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να παρακινούν στην αγορά ή στη μίσθωση των προϊόντων ή υπηρεσιών του χορηγού ή τρίτων, ιδίως με συγκεκριμένες διαφημιστικές αναφορές σε αυτά τα προϊόντα ή σε αυτές τις υπηρεσίες."

19 Το Δικαστήριο ΕΖΕΣ είχε ήδη αποφανθεί για την νορβηγική πτυχή αυτών των υποθέσεων στις 16 Ιουνίου 1995 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις E-8/94 και E-9/94 που αφορούσαν ορισμένα ερωτήματα που τέθηκαν προδικαστικά στο Δικαστήριο ΕΖΕΣ από το "Markedsrådet" του Όσλο. Το Δικαστήριο ΕΖΕΣ αποφάσισε ότι τα άρθρα 2 παράγραφος 2 και 16 της οδηγίας, όπως αυτή ενσωματώθηκε στην Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ), πρέπει να ερμηνευθούν με την έννοια ότι αντιτίθενται σε απαγόρευση επιβαλλόμενη σε διαφημιστή που έχει ως αποτέλεσμα να τον εμποδίσει να μεταδίδει μήνυμα στο πλαίσιο τηλεοπτικών εκπομπών από ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό εγκατεστημένο σε άλλο κράτος του ΕΟΧ, αν αυτό το εμπόδιο προκύπτει από γενική απαγόρευση που προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο και επιβάλλεται σε μηνύματα που αφορούν ειδικά τους ανηλίκους.

α) εμποδίζουν ένα κράτος μέλος να λαμβάνει μέτρα κατά τηλεοπτικής διαφήμισης που μεταδίδεται από διαφημιστή από άλλο κράτος μέλος (στις τρεις υποθέσεις);

β) εμποδίζουν την εφαρμογή του κανόνα που εμφαίνεται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 του "radiolagen" (νόμου περί ραδιοφωνίας) που απαγορεύει τη διαφήμιση την απευθυνόμενη στα παιδιά (στην υπόθεση C-34/95);"

Το αντικείμενο του φακέλου της κυρίας δίκης αφορούσε επομένως την εφαρμογή της εθνικής σουηδικής νομοθεσίας που αφορά, αφενός, την παραπλανητική διαφήμιση και, αφετέρου, την τηλεοπτική διαφήμιση που απευθύνεται στα παιδιά κάτω των 12 ετών, σε δύο περιπτώσεις όπου οι σουηδοί διαφημιστές μετέδιδαν τα διαφημιστικά τους μηνύματα προς το σουηδικό κοινό. Στις τρεις υποθέσεις, η σχετική τηλεοπτική διαφήμιση μεταδιδόταν από ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό υπαγόμενο στη δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους (TV3 - HB) και παράλληλα από διανομείς υπαγόμενους στη σουηδική δικαιοδοσία (TV4 στην υπόθεση C-34/95 και Homeshopping Channel στις υποθέσεις C-35/95 και C-36/95).

Στην απόφασή του της 9ης Ιουλίου 1997, το Δικαστήριο υπενθυμίζει καταρχάς ότι η εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών και η προστασία των καταναλωτών εν γένει συνιστούν επιτακτικές απαιτήσεις γενικού συμφέροντος που μπορεί να δικαιολογούν - υπό ορισμένους όρους - εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.[20]

Στην περίπτωση της τηλεοπτικής διαφήμισης, η οδηγία "τηλεόραση χωρίς σύνορα" εξασφαλίζει "ολοκληρωμένο σύνολο διατάξεων ειδικά αφιερωμένων στην προστασία των ανηλίκων"[21]. Η τήρηση των διατάξεων αυτών πρέπει να διασφαλίζεται από το κράτος μεταδόσεως[22]. Κατά συνέπεια, δεν επιτρέπεται στο κράτος μέλος λήψεως να εφαρμόζει, στις εκπομπές που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος, διατάξεις που έχουν ειδικά ως σκοπό τον έλεγχο του περιεχομένου της τηλεοπτικής διαφήμισης έναντι των ανηλίκων.[23] Αντίθετα, το άρθρο 3 της οδηγίας επιτρέπει στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν πιο περιοριστικούς κανόνες στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους.

Η οδηγία δεν εμποδίζει καταρχήν ένα κράτος μέλος να λαμβάνει, κατ' εφαρμογή γενικής ρυθμίσεως περί προστασίας των καταναλωτών κατά της παραπλανητικής διαφήμισης, μέτρα κατά διαφημιστή λόγω τηλεοπτικής διαφημίσεως που μεταδίδεται από άλλο κράτος μέλος. Ωστόσο αυτά τα μέτρα δεν πρέπει να φθάσουν μέχρι το σημείο να

---

20 Παράγραφοι 46, σελίδα 12 και 53, σελίδα 13 της απόφασης.

21 Παράγραφος 57, σελίδα 14.

22 Παράγραφος 58, σελίδα 14.

23 Παράγραφοι 60 και 62, σελίδες 14 και 15.

εμποδίζουν την αναμετάδοση, στο έδαφός του, εκπομπών προερχόμενων από αυτό το άλλο κράτος μέλος.[24]

Γενικότερα, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι εθνικά μέτρα που απαγορεύουν την διαφήμιση την απευθυνόμενη σε παιδιά ηλικίας κάτω των 12 ετών και την παραπλανητική διαφήμιση μπορούν να έχουν αντίκτυπο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών[25] και - αν αποδειχθεί ότι τα μέτρα αυτά θίγουν κατά διαφορετικό τρόπο την εμπορία των εθνικών προϊόντων και των προϊόντων προελεύσεως άλλων κρατών μελών - μπορούν μάλιστα να συνιστούν περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων[26].

Προκειμένου να αξιολογήσει το συμβατό της σουηδικής νομοθεσίας με τα άρθρα 30 και 59 της Συνθήκης ΕΚ στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο έκρινε ότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν οι εθνικές διατάξεις είναι πράγματι αναγκαίες για την ικανοποίηση των επιτακτικών απαιτήσεων που αφορούν το γενικό συμφέρον ή έναν από τους απαριθμούμενους στα άρθρα 36 και 56 της Συνθήκης σκοπούς, εφόσον είναι ανάλογες προς το σκοπό αυτό και εφόσον οι σκοποί αυτοί ή οι επιτακτικές αυτές απαιτήσεις δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν με μέτρα που περιορίζουν λιγότερο το ενδοκοινοτικό εμπόριο[27].

Το Δικαστήριο υπενθύμισε έτσι ορισμένες γενικές αρχές, και ιδίως ότι τα εθνικά μέτρα που έχουν περιοριστικό αποτέλεσμα στις συναλλαγές εμπορευμάτων ή υπηρεσιών πρέπει να έχουν ειδική αιτιολόγηση και δεν πρέπει να υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου.

Στην περίπτωση που το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο (στη συγκεκριμένη περίπτωση η οδηγία "τηλεόραση χωρίς συνόρα") προβλέπει μέτρα εναρμόνισης στο σχετικό τομέα καθώς και κατανομή δικαιοδοσίας μεταξύ των κρατών μελών για την εφαρμογή των κοινών κανόνων, όλα τα κράτη μέλη πρέπει να τηρούν αυτή την κατανομή και δεν πρέπει να εφαρμόζουν τους κανόνες τους σε ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς υπαγόμενους στη δικαιοδοσία άλλου κράτους μέλους.

Όσον αφορά ειδικά την οδηγία, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επομένως ότι αυτή "*δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος να λαμβάνει, κατ' εφαρμογή γενικής ρυθμίσεως περί προστασίας των καταναλωτών κατά της παραπλανητικής διαφημίσεως, μέτρα κατά διαφημιστή λγ τηλεοπτικής διαφημίσεως που μεταδίδεται από άλλο κράτος μέλος, εφόσον τα μέτρα αυτά δεν εμποδίζουν την αναμετάδοση, αυτή καθαυτή, στην επικράτειά του τηλεοπτικών εκπομπών προερχομένων από αυτό το άλλο κράτος μέλος*". Όσον αφορά τη διαφήμιση που

---

24 Παράγραφος 38, σελίδα 11.

25 Παράγραφος 50, σελίδα 13.

26 Παράγραφος 44, σελίδα 12.

27 Παράγραφοι 45, σελίδα 12 και 52, σελίδα 13.

απευθύνεται στα παιδιά, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι "*η οδηγία 89/552 έχει την έννοια τι εμποδίζει την εφαρμογή στις προερχ μενες απ άλλα κράτη μέλη ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές διατάξε ς εθνικο ν μου περί ραδιοφ νίας η οποία ορίζει τι διαφημιστικ μήνυμα που μεταδίδεται κατά τη διάρκεια του προβλεπ μενου για τις τηλεοπτικές διαφημίσεις χρ νου δεν πρέπει να αποσκοπεί στην προσέλκυση της προσοχής παιδι ν ηλικίας κάτ τ ν 12 ετ ν*".

Με άλλα λόγια, το Δικαστήριο προβαίνει στη διάκριση μεταξύ μιας γενικής ρύθμισης που δεν αποτελεί αντικείμενο ειδικών διατάξεων στην οδηγία (δηλαδή ιδίως της προστασίας των καταναλωτών έναντι της παραπλανητικής διαφήμισης, που αποτελούσε ήδη αντικείμενο της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ κατά τη θέσπιση της οδηγίας 89/552) και θέματος που αποτελεί αντικείμενο "ολοκληρωμένου συνόλου" μέτρων στην οδηγία (δηλαδή αυτών που αφιερώνονται ειδικά στην προστασία των ανηλίκων έναντι των τηλεοπτικών προγραμμάτων και διαφημίσεων, βλέπε άρθρα 16 και 22). Στην πρώτη περίπτωση, το κράτος λήψεως μπορεί να λάβει μέτρα για να επιδιώξει ένα στόχο προστασίας των καταναλωτών έναντι των (εθνικών) διαφημιστών αλλά όχι να επιβάλει ένα δεύτερο έλεγχο των ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών έναντι των (μη εθνικών) ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, οι οποίες εκπομπές πρέπει να ελέγχονται από το κράτος μεταδόσεως. Στη δεύτερη περίπτωση, το Δικαστήριο θεωρεί επαρκές το επιτευχθέν επίπεδο εναρμόνισης ώστε η οδηγία να εμποδίζει το κράτος λήψεως να εφαρμόζει μέτρα προστασίας των ανηλίκων που προβλέπονται σε νόμο περί ραδιοφωνίας, ανεξάρτητα από τους σχετικούς φορείς. Στις δύο περιπτώσεις, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ακόμη μία φορά την αρχή του ελέγχου των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών μόνο από το κράτος μέλος στο οποίο υπάγονται (το κράτος μεταδόσεως, δηλαδή εκείνο όπου είναι εγκατεστημένος ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός).

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, το Δικαστήριο παρέσχε άφθονη και πάγια νομολογία. Οι αρχές του ευρωπαϊκού οπτικοακουστικού χώρου[28] - ελεύθερη κυκλοφορία βάσει του ελέγχου της χώρας καταγωγής, κοινοί κανόνες προστασίας του γενικού συμφέροντος στις περιπτώσεις που είναι αναγκαίο - επιβεβαιώθηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή. Αυτή η νομολογία θα διατηρήσει όλη την σημασία της ως αναφορά για τους φορείς, τις εθνικές αρχές και την Επιτροπή στις φάσεις μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και εφαρμογής της νέας οδηγίας. Στην εποχή των ψηφιακών τηλεοπτικών μεταδόσεων, η Ευρώπη προχωρεί προς μεγαλύτερη ελευθερία κυκλοφορίας των τηλεοπτικών προγραμμάτων και διαφημίσεων, και η οδηγία "τηλεόραση χωρίς σύνορα" συμβάλλει σε αυτό το στόχο παρέχοντας το αναγκαίο κοινοτικό νομικό πλαίσιο.

---

28 Η δημιουργία αυτού του χώρου συμπληρώθηκε στον τομέα των δικαιωμάτων δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων με τη θέσπιση της οδηγίας 93/83/ΕΟΚ, η οποία βρίσκεται στο στάδιο της μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο. Η πρόταση οδηγίας σχετικά με τη νομική προστασία των υπηρεσιών που βασίζονται ή συνίστανται στην παροχή πρόσβασης υπό όρους, που εγκρίθηκε από την Επιτροπή στις 9 Ιουλίου 1997, αφορά εν μέρει τον ίδιο στόχο (COM(97)356 τελικό).

ISSN 0254-1483

COM(97) 523 τελικό

ΕΓΓΡΑΦΑ

GR **02 08 10 15**

Αριθ. καταλόγου : CB-CO-97-533-GR-C

ISBN 92-78-25899-7

Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
L-2985 Λουξεμβούργο

24